गायति । दक्षिणे पक्षे रथन्तरमुत्तरे बृहदात्मनि वामदेव्यं पुच्छे यज्ञायज्ञियं दक्षिणे निकक्षे प्रजापतिहृदयमग्युक्थꣳ शꣳसेत्याह ॥३॥ होतुः प्रेषणम् । सं° दक्षिणनिकक्षे दक्षिणपक्षस्यापरसंधिसमीपस्थे आत्मप्रदेशे · अध्वर्युर्होतारं प्रत्याह । औपवसथ्ये विसृष्टवाचि पञ्चगृहीते हिरण्यशकलान्प्रास्यति पञ्च ॥४॥ (१. २. १. १)। सं° औ°थ्ये उपसदामन्तिमेऽग्नीषोमीयेऽहनि · वाग्विसर्गे कृते । दधिमधुघृतं पात्र्याꣳ समासिच्य स्थाल्यां वा महामुख्यां कुशमुष्टिं चोपर्युभयमादाय चित्यारोहणं नमस्तऽइति (१७. ११) ॥५॥ दध्यादीन्पात्र्यां प्रास्य म°ख्यां वा स्थाल्याम् तदुपरि च कु°ष्टिम् उभयं गृहीत्वा चित्यमारोहेत् । स्वयमातृण्णायां पञ्चगृहीतं जुहोति नाभिवद्धिरण्यादर्शनं च नृषदे वेडिति (१७. १२) प्रतिमन्त्रम् ॥६॥ नाभिव्याघारणवत् · हिरण्यदर्शनं च न भवति । सं° नाभिवदिति दक्षिणोऽꣳसे° मध्ये चेत्येतावल्लभ्यते (५. ४. १४) । समासिक्तान्कुशैः प्रोक्षति सपरिश्रित्कं बाह्येन च ये देवा इति (१७. १३) ॥७॥ सर्वतः समुक्षत्यपि बाह्येन परिश्रित इति (१. २. १. १२) श्रुतेः । प्राणदा इत्यवरोहति (१७. १५) ॥८॥

एवमारोहणावरोहणमतः ॥९॥ अत ऊर्ध्वमेवमेवारोहणावरोहणे कार्ये । सं° अतः परमस्याग्नेरारोहणमवतरणं च एवमेव सर्वैः कर्तव्यम् । उपसदन्ते प्रवर्ग्योत्सादनं यथोक्तमग्नौ परिष्यन्दे वा ॥१०॥ वाशब्दो विकल्पार्थः · विकल्पेन हि श्रवणमत्र । सं° अग्नौ इष्टकाचितेः स्थलरूपे · परिष्यन्दे यस्य परितः आपः स्यन्दन्ते परिगच्छन्ति परिष्यन्दो द्वीपः जलमध्यस्थो जलानाच्छादित उच्चप्रदेशः ।

स्वयमातृण्णास्पृष्टं प्रथमम् ॥११॥ अग्निपक्षे स्वयमातृण्णया°त्सादयतीति वचनात् (१. २. १. २३) । पञ्चगृहीतं जुहोत्यग्निस्तिग्मेनेत्यृचा (१७. १६) षोडशगृहीतार्धमनुवाकशेषेण (१७. १७-२४) ॥१२॥ पुनः षोड°हीतं गृहीत्वा तदर्धमनु°षेणाष्टाभिर्ऋग्भिर्जुहोति । सं° शालाद्वार्येऽग्नौ । चक्षुषः पितेत्यनुवाकेनाष्टाभिर्ऋग्भिः · सर्वाणि चैतानि शालाग्नौ जुहोति । आर्द्रौदुम्बरीर्घृतोषितास्तिस्र उदेनमित्यादधाति (१७. ५०-५२) प्रत्यृचम् ॥१४॥ औ°रीः समिधः घृते न्युक्ताः सर्वा रात्रिमुषिताः । वैकृतावसरे प्राकृतानुवृत्त्यर्थमाह (५. ४. २) ·

अग्निं प्रणयति ॥१५॥ तत्र विशेषमाह · प्रेष्यत्युग्रहेध्ममुपयच्छोपयमनीः